

**FOLKETINGET
RIGSREVISIONEN**

Oktober 2024

**Rigsrevisionens notat om
beretning om**

Miljøministeriets og Forsvarsministeriets indsats mod PFAS

Opfølgning i sagen om Miljøministeriets og Forsvarsministeriets indsats mod PFAS (beretning nr. 15/2022)

1. oktober 2024

RN 712/24

I. Baggrund og konklusion

1. Rigsrevisionen følger i dette notat op på sagen om Miljøministeriets og Forsvarsministeriets indsats mod PFAS, som blev indledt med en beretning i 2023. Opfølgningen sker med henblik på at vurdere, om ministeriernes initiativer adresserer den kritik, der fremgår af Statsrevisorernes bemærkninger og Rigsrevisionens beretning. Vi har tidligere behandlet sagen i notat til Statsrevisorerne af 27. juli 2023.

2. Beretningen handlede om, hvorvidt Miljøministeriet og Forsvarsministeriet havde haft en tilfredsstillende indsats mod PFAS i perioden 2007-2021.

3. Da Statsrevisorerne behandlede beretningen, kritiserede de Miljøministeriets og Forsvarsministeriets indsats mod PFAS i perioden 2007-2021 for at have været så utilstrækkelig og langsommelig, at miljøet og danskernes sundhed havde været udsat for en unødigt risiko.

Konklusion

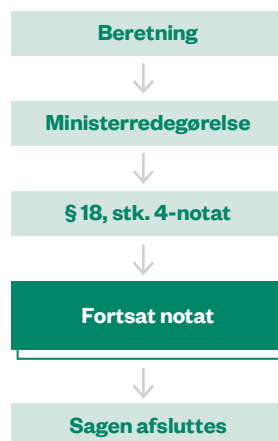
Rigsrevisionen finder det tilfredsstillende, at Miljøministeriet har udarbejdet et administrationsgrundlag for et risikobaseret tilsyn. Rigsrevisionen finder det endvidere tilfredsstillende, at Miljøministeriet har opdateret administrationsgrundlaget for behandling af sager om import af affald til bortskaffelse og har ændret praksis for overvågning af PFAS fra affaldsdepoter.

Rigsrevisionen finder det ligeledes tilfredsstillende, at Forsvarsministeriet har gennemført en screening for forurening med PFAS på alle sine forpagtede arealer.

Rigsrevisionen vurderer på den baggrund, at disse dele af sagen kan afsluttes.

Rigsrevisionens opfølgning viser, at Miljøstyrelsen i 2024 vil gennemføre en kontrolindsats, som er rettet mod brandskum på brandøvelsespladser, og at styrelsen arbejder på et revideret indsatsprogram for miljøfarlige forurenende stoffer, herunder en vejledning om udledning af PFOS.

Sagsforløb for en større undersøgelse

Du kan læse mere om forløbet og de enkelte step på www.rigsrevisionen.dk

Indsatsprogram

Indsatsprogrammet for miljøfarlige forurenende stoffer indeholder en række forskellige indsatser, som skal reducere tilstedeværelsen af miljøfarlige forurenende stoffer i miljøet, fx ved at stille krav til virkseheds udledning af visse forurenende stoffer til vandløb, søer og havområder.

Rigsrevisionens opfølgning viser desuden, at Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har ansøgt om spildevandstilladelser for de områder med brandøvelsespladser, hvor ministeriet har kendskab til aktiviteter, der medfører et aktuelt behov for en spildevandstilladelse. Ministeriet arbejder fortsat med at tilvejebringe information om den aktuelle aktivitet på de brandøvelsespladser, som ministeriet har identificeret, efter Rigsrevisionens beretning blev afgivet.

Rigsrevisionen vil fortsat følge udviklingen og orientere Statsrevisorerne om:

- Miljøministeriets kontrol med brandskum på brandøvelsespladser
- Miljøministeriets arbejde med at opdatere vejledningen om udledning af PFOS
- Miljøministeriets arbejde med at afklare, om kravene til udledning af de mest problematiske PFAS-stoffer i spildevand kan strammes yderligere
- Forsvarsministeriets arbejde med at sikre spildevandstilladelser til den aktuelle aktivitet på ministeriets brandøvelsespladser.

II. Status på sagen

4. På baggrund af beretningen og Statsrevisorernes bemærkninger har vi fulgt op på følgende punkter:

Et opfølgningspunkt afsluttes, når Statsrevisorerne på baggrund af indstilling fra Rigsrevisionen vurderer, at myndighedernes initiativer er tilfredsstillende.

Opfølgningspunkt	Status
1. Miljøministeriets udarbejdelse af et administrationsgrundlag for et risikobaseret tilsyn.	Miljøministeriets udarbejdelse af et administrationsgrundlag for et risikobaseret tilsyn behandles og afsluttes i dette notat. Miljøministeriets kontrol med brandskum på brandøvelsespladser følges.
2. Miljøministeriets opdatering af administrationsgrundlaget for import af affald til bortskaffelse.	Behandles og afsluttes i dette notat.
3. Miljøministeriets opdatering af en vejledning om udledning af PFOS og ministeriets etablering af en ny praksis for overvågning af PFAS fra affaldsdepoter.	Miljøministeriets opdatering af en vejledning om udledning af PFOS behandles i dette notat og følges fortsat. Miljøministeriets etablering af en ny praksis for overvågning af PFAS fra affaldsdepoter behandles og afsluttes i dette notat.
4. Miljøministeriets arbejde med at afklare, om kravene til udledning af de mest problematiske PFAS-stoffer i spildevand kan strammes yderligere.	Behandles i dette notat og følges fortsat.
5. Forsvarsministeriet arbejde med at sikre spildevandstilladelser til den aktuelle aktivitet på ministeriets brandøvelsespladser.	Behandles i dette notat og følges fortsat.
6. Forsvarsministeriets screening af de forpagtede arealer for PFAS-forurening.	Behandles og afsluttes i dette notat.

III. Ministeriernes initiativer

5. Vi gennemgår i det følgende Miljøministeriets og Forsvarsministeriets initiativer i forhold til opfølgningsspørgsmålene.

6. Opfølgningen er baseret på en dokumentgennemgang og brevveksling med Miljøministeriet og Forsvarsministeriet.

Miljøministeriets administrationsgrundlag for et risikobaseret tilsyn

Miljøministeriet har udarbejdet et administrationsgrundlag for et risikobaseret tilsyn. Rigsrevisionen finder dette tilfredsstillende og vurderer derfor, at denne del af sagen kan afsluttes.

Rigsrevisionens opfølgning viser, at Miljøstyrelsen vil gennemføre en kontrolindsats, som er rettet mod brandskum på brandøvelsespladser i 2024. Rigsrevisionen vil fortsat følge Miljøministeriets kontrolindsats.

7. Statsrevisorerne kritiserede, at Miljøministeriet først havde ført tilsyn med PFOS 7 år efter, at PFOS generelt blev forbudt, og først havde ført tilsyn med anvendelse af brandskum, som er en kendt kilde til forurening med PFOS, 10 år efter, at det blev forbudt.

8. Det fremgik af beretningen, at Miljøministeriet ikke havde baseret sit tilsyn med PFOS på en dokumenteret risikovurdering.

9. Miljøministeren oplyste i sin redegørelse til beretningen, at Miljøstyrelsen ville udarbejde et administrationsgrundlag for et risikobaseret tilsyn.

10. Vores opfølgning viser, at Miljøstyrelsen har udarbejdet en risikoinstruks og en risikoprocedure for styrelsens kontrolindsats. Disse udgør grundlaget for et risikobaseret tilsyn. Styrelsen gennemfører på den baggrund en kontrol, som er rettet mod brandskum på brandøvelsespladser, i 2. halvår 2024.

Miljøministeriets administrationsgrundlag for import af affald til bortskaffelse

Miljøministeriet har opdateret administrationsgrundlaget for behandling af sager om import af affald til bortskaffelse. Rigsrevisionen finder dette tilfredsstillende og vurderer derfor, at denne del af sagen kan afsluttes.

11. Det fremgik af beretningen, at Miljøministeriets sagsbehandling af import af affald med PFOS til bortskaffelse til en virksomhed ikke var sket på et sikkert grundlag.

12. Miljøministeren oplyste i sin redegørelse til beretningen, at Miljøstyrelsen i sommeren 2023 ville opdatere styrelsens administrationsgrundlag for import af affald til bortskaffelse.

PFAS og PFOS

Gruppen af PFAS-stoffer omfatter mindst 12.000 kemikalier, hvoraf mange er blevet brugt i sammenhænge, hvor der ønskes en vand- og fedt-afvisende eller brandhæmmende effekt, fx i brandskum. PFOS er det PFAS-stof, der har været reguleret i længst tid.

Sikkert grundlag

Det fremgik af beretningen, at et sikkert grundlag for behandling af sager om import af affald med PFOS til bortskaffelse kræver, at Miljøministeriet vurderer:

- om affaldet bliver fremstillet i så begrænsede mængder, at det ville være uøkonomisk at bortskaffe i oprindelseslandet
- om der er bortskaffelsesmuligheder i oprindelseslandet.

13. Vores opfølgning viser, at Miljøstyrelsen i september 2023 har opdateret sit administrationsgrundlag. Administrationsgrundlaget indeholder nu beskrivelser af regelgrundlaget og en procesbeskrivelse, der understøtter, at styrelsens sagsbehandling af import af affald til bortskaffelse sker på et sikkert grundlag. Procesbeskrivelsen fastsætter, hvilke forhold der skal afklares og dokumenteres i en sag, og hvilke forhold der skal vurderes af sagsbehandleren, af en tekniker eller af en jurist.

Miljøministeriets vejledning om udledning af PFOS og overvågning af PFAS fra affaldsdepoter

Miljøstyrelsen har ændret praksis for overvågning af PFAS fra affaldsdepoter. Rigsrevisionen finder dette tilfredsstillende og vurderer derfor, at denne del af sagen kan afsluttes.

Rigsrevisionens opfølgning viser, at Miljøstyrelsen forventer at sende en opdateret vejledning om udledning af PFOS i høring i 2024. Rigsrevisionen vil fortsat følge Miljøministeriets arbejde med at opdatere vejledningen.

Vejledning om udledning af PFOS

14. Miljøministeren oplyste i sin redegørelse til beretningen, at Miljøstyrelsen var ved at opdatere en vejledning med vejledende værdier for udledning af PFOS fra affaldsdepoter, og at styrelsen også ville undersøge, om yderligere PFAS-stoffer kunne inkluderes.

15. Vores opfølgning viser, at Miljøstyrelsen forventer at sende en opdateret vejledning om udledning af PFOS i høring i 2024.

16. Miljøstyrelsen oplyser, at vejledningen gælder for alle virksomheder, der skal tilsluttes offentlig kloak, herunder affaldsdepoter, og at vejledningen vil indeholde nye og skærpede grænseværdier for en lang række miljøfarlige stoffer, heriblandt summen af 24 PFAS-stoffer, som bl.a. omfatter PFOS.

Praksis for overvågning af PFAS

17. Statsrevisorerne hæftede sig bl.a. særligt ved, at Miljøstyrelsen ikke havde fastsat krav om, at affaldsdepoter skulle analyseres for PFAS.

18. Det fremgik af beretningen, at 78 affaldsdepoter udførte frivillige analyser for PFAS i 2022, og at resultatet af alle 78 analyser viste indhold af PFAS. Miljøstyrelsen påbød herefter de resterende 11 relevante affaldsdepoter at analysere for indhold af PFAS.

19. Vores opfølgning viser, at Miljøstyrelsen har ændret praksis og stillet krav om, at der fremadrettet skal foretages egenkontrol for PFAS hos alle affaldsdepoter med affald, hvor der er en kendt risiko for indhold af PFAS.

20. Miljøstyrelsen oplyser, at kravet endnu ikke er implementeret for enkelte affaldsdepoter, bl.a. på grund af verserende sager om forurening eller kommende resultater af forureningsundersøgelser.

Grænseværdier

Der findes forskellige betegnelser for de tilladte niveauer af PFAS i miljøet. I dette notat nævnes disse som grænseværdier.

21. Miljøstyrelsen oplyser endvidere, at egenkontrollen skal udføres og dokumenteres over for styrelsen én gang årligt. Styrelsen vil efter 2 år med denne frekvens tage stilling til, om det er den rette frekvens, eller om frekvensen skal justeres op eller ned.

Miljøministeriets krav til udledning af PFAS i spildevand

Rigsrevisionens opfølgning viser, at Miljøministeriet har givet miljømyndighederne mulighed for at stille skærpede krav i forbindelse med tilladelser til udledning af PFAS, og at ministeriet forventer at sende et revideret indsatsprogram for miljøfarlige forurenende stoffer i høring i 2024.

Rigsrevisionen vil fortsat følge Miljøministeriets arbejde med at afklare, om kravene til udledning af de mest problematiske PFAS-stoffer i spildevand kan strammes yderligere.

22. Miljøministeren oplyste i sin redegørelse til beretningen, at Miljøministeriet i samarbejde med "Partnerskab for miljøfarlige stoffer" ville se på, om kravene til udledning af de mest problematiske miljøfarlige stoffer, herunder de mest problematiske PFAS-stoffer, kunne strammes yderligere.

23. Vores opfølgning viser, at Miljøministeriet har besluttet, at statslige og kommunale miljømyndigheder kan lægge EU's skærpede miljøkvalitetskrav for 24 PFAS-stoffer til grund, når de giver tilladelser til udledning af PFAS i spildevand, selv om EU-kravene ikke forventes at træde i kraft før 2026.

24. Miljøstyrelsen oplyser, at Miljøministeriet arbejder på et revideret indsatsprogram for miljøfarlige forurenende stoffer, herunder PFOS, som forventes at blive sendt i høring i 2024. Styrelsen oplyser videre, at en række anbefalinger fra "Partnerskab for miljøfarlige stoffer" vil indgå i arbejdet. Partnerskabet har bl.a. anbefalet, at reduktioner af miljøfarlige stoffer opnås ved at sætte ind ved kilden, og at der ved udfasning af ét stof ikke substitueres med et tilsvarende problematisk stof. Styrelsen oplyser desuden, at der i forbindelse med regeringens PFAS-handlingsplan er afsat midler til øget overvågning af miljøfarlige forurenende stoffer, herunder PFAS, i både overfladevand og grundvand. Styrelsen har lagt et omfattende overvågningsprogram for perioden 2024-2027. Den øgede overvågning skal styrke viden om forekomsten af PFAS i vandmiljøet.

Forsvarsministeriets spildevandstilladelser

Rigsrevisionens opfølgning viser, at Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har ansøgt om spildevandstilladelser for de områder med brandøvelsespladser, hvor ministeriet har kendskab til aktiviteter, der medfører et aktuelt behov for en spildevandstilladelse. Ministeriet arbejder fortsat med at tilvejebringe information om den aktuelle aktivitet på de brandøvelsespladser, som ministeriet har identificeret, efter Rigsrevisionens beretning blev afgivet.

Rigsrevisionen vil fortsat følge Forsvarsministeriets arbejde med at sikre spildevandstilladelser til den aktuelle aktivitet på ministeriets brandøvelsespladser.

Partnerskab for miljøfarlige stoffer

Partnerskabet for miljøfarlige stoffer er et tværgående samarbejde mellem interesseorganisationer, erhverv og myndigheder.

Partnerskabet skal bidrage til at videreudvikle overvågningen af de miljøfarlige stoffer, udbygge viden om kilderne til forurening og undersøge nye renseløsninger, som kan begrænse forureningen.

25. Statsrevisorerne hæftede sig bl.a. særligt ved, at Forsvarsministeriet ikke kunne dokumentere, at ministeriet havde lovpligtige tilladelser til spildevandsudledning på 42 ud af 47 brandøvelsesområder.

26. Forsvarsministeren oplyste i sin redegørelse til beretningen, at Rigsrevisionens kritik havde givet ministeren anledning til at indskærpe over for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, at arbejdet med indhentning af de manglende spildevandstilladelser skulle prioriteres højt. Ministeren forventede, at styrelsen inden udgangen af 2023 ville have sendt ansøgninger om spildevandstilladelser til kommunerne. Styrelsen ville efterfølgende også sikre, at alle øvrige spildevandstilladelser var gældende og opdaterede.

27. Vores opfølgning viser, at Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har ansøgt om spildevandstilladelser for 10 områder med brandøvelsespladser hos de relevante kommuner.

28. Forsvarsministeriet oplyser, at brandøvelsespladserne på de resterende 32 områder ikke længere er aktive, og at der derfor ikke er behov for at indhente en spildevandstilladelse til disse områder.

Forsvarsministeriet oplyser desuden, at gennemgangen i 2024 har afdækket 12 yderligere brandøvelsespladser end dem, Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse havde kendskab til i 2023. Styrelsen er i gang med at tilvejebringe information om aktiviteter på brandøvelsespladserne for at vurdere, om der foregår aktiviteter på pladserne, som kræver spildevandstilladelser.

Forsvarsministeriet oplyser endvidere, at Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har iværksat tiltag for at sikre, at alle ministeriets øvrige miljøgodkendelser og spildevandstilladelser er gældende og opdaterede i forhold til de nuværende aktiviteter.

Forsvarsministeriets screening af forpagtede arealer

Forsvarsministeriet har gennemført en screening for forurening med PFAS på forpagtede arealer. Rigsrevisionen finder dette tilfredsstillende og vurderer derfor, at denne del af sagen kan afsluttes.

29. Statsrevisorerne påtalte bl.a., at Forsvarsministeriet ikke i tide havde orienteret forpagtere af ministeriets arealer om risikoen for PFAS-forurening. Dette var i gennemsnit først sket 4 år efter, at en undersøgelsesrapport var blevet udarbejdet.

30. Forsvarsministeren oplyste i sin redegørelse til beretningen, at Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse havde iværksat en screening for PFAS-forurening på de pågældende arealer med bistand fra en ekstern rådgiver.

31. Vores opfølgning viser, at Forsvarsministeriet har gennemført en screening for forurening med PFAS på alle ministeriets forpagtede arealer.

Screeningen viser, at der i 10 ud af Forsvarsministeriets 24 forpagtningsaftaler er konstateret tilfælde af PFAS over grænseværdien i græs på ét eller flere af de arealer, som forpagtningsaftalerne omfatter.

32. Forsvarsministeriet oplyser, at alle forpagtere er orienteret om resultatet af screeningen. Forpagtningsaftalerne er opsagt for de arealer, hvor der blev konstateret tilfælde af PFAS over grænseværdien i græs.

33. Hele sagen kan følges på www.rigsrevisionen.dk og på www.ft.dk/Statsrevisorerne.

34. Bilag 1 viser Folketingets behandling af beretningen.

Birgitte Hansen

Bilag 1. Folketingets behandling af beretningen

Beretning (nr.), dato for Statsrevisorernes mødebehandling og ministerredegørelse(r)	Behandlet i udvalg	Teknisk gennemgang ved Statsrevisorerne og Rigsrevisionen	Udvalgs-spørgsmål (nr.)	Indkaldt til samråd	Statsrevisorerne har holdt møde med ministeren	§ 20-spørgsmål
Miljøministeriets og Forsvarsministeriets indsats mod PFAS (nr. 15/2022) 24-04-2023 Ministerredegørelser: Miljøministeren: 22-06-2023 Forsvarsministeren: 27-06-2023	Finansudvalget: 04-05-2023 Miljø- og Fødevarerudvalget: 26-04-2023	Miljø- og Fødevarerudvalget: 24-05-2023		Miljø- og Fødevarerudvalget: 25-05-2023		